

# ETAPE ÎN REALIZAREA EVIDENȚEI CENTRALIZATE A PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL

ANDREI PALEOLOG

Consiliul Culturii și Educației  
Socialiste

Comunicarea noastră se referă la principalele etape ce au fost parcurse în vederea organizării evidenței centralizate a patrimoniului cultural național, din momentul intrării în vigoare a Legii ocrotirii patrimoniului cultural național și pînă astăzi.

După cum este bine știut, Legea nr. 63/1974, oferind cadrul legal activității de evidență a patrimoniului cultural național a impus, totodată, schema generală a organizării acțiunii de inventariere și gestionare științifică a patrimoniului cultural național. Această schemă generală de organizare nu stabilește numai o simplă ierarhizare a responsabilităților, ci determină, în primul rînd, nivelurile de realizare concretă și de prelucrare științifică a acestei evidențe.

În concordanță cu prevederile Legii nr. 63/1974 care oferă, am văzut, schema generală a activităților, a fost concepută, încă de la bun început, o metodologie de organizare a evidenței patrimoniului cultural național, stabilindu-se, totodată fluxuri informaționale adecvate tuturor nivelurilor sale de realizare (muzeu, oficiul județean pentru patrimoniul cultural național, Consiliul Culturii și Educației Socialiste).

Ceea ce Legea nr. 63/1974 nu ne mai expune — și, de altfel, nu era de datoria ei s-o facă — este modul în care trebuie organizat fondul de documente și informația deținută la fiecare nivel al evidenței. Ceea ce nu specifică Legea nr. 63/1974 — și, iarăși, nu era de datoria ei s-o facă — este modul în care informațiile, privind bunurile din patrimoniul cultural național, pot circula și se pot îmbogăți. Cu alte cuvinte, a rămas de datoria noastră să rezolvăm aceste probleme; să le rezolvăm în așa fel încît munca de evidență să nu devină o acțiune birocratică și haotică.

După aproape 2 ani de încercări, de testări și de tatonări, sistemul de evidență centralizată a patrimoniului cultural național este, în linii generale, realizat și — performanță notabilă — el este un instrument de lucru simplu, limpede și ușor de mînuit. Pentru a nu se înțelege, însă, că soluțiile simple sînt și ușor de realizat, este bine să subliniem că am ajuns la acest rezultat după parcurgerea unor etape

difficile, fiind necesare multiple încercări, ajustări și chiar reluări de la capăt.

Sisteme similare nu sînt multe în lume și nu avem cunoștință a funcționării în multe locuri, deși problematica evidenței patrimoniilor culturale se impune, astăzi, pretutindeni. Ar fi greșit să înțelegem prin aceasta că nu avem cunoștință de experiența altora. Cunoaștem, și au fost analizate critic, sistemul de inventariere a bunurilor culturale francez, rețeaua de prelucrare automată a datelor privind colecțiile muzeale americane (Museum Computer Network), unele sisteme de gestiune a datelor privind colecții de mari proporții ale citorva muzee din țările nordice, sistemul de organizare informațională al Muzeului tradițiilor populare din Paris etc. Sistemul nostru de evidență centralizată a patrimoniului cultural național — sistem original — rod al unor eforturi conjugate, cu caracter pluridisciplinar, le va putea sta, foarte curînd, alături.

Care au fost principalele etape ale realizării sistemului de evidență a patrimoniului cultural național?

O primă etapă a fost, firește, raționalizarea documentelor de evidență. Această acțiune impusă de necesitatea organizării unitare a evidenței patrimoniului cultural național s-a înscris în contextul mai larg al acțiunii de raționalizare a documentelor de evidență pe ansamblul economiei naționale, acțiune realizată la noi în țară sub auspiciile Comisiei guvernamentale pentru raționalizarea sistemelor de evidență din unitățile socialiste de pe lângă Consiliul de Miniștri. Concret, care a fost beneficiul acestei acțiuni?

Pînă la apariția Legii nr. 63/1974, fiecare unitate muzeală dispunea de o anumită autonomie informațională ceea ce-i conferea dreptul de a-și elabora un sistem propriu și propriile sale documente de evidență care, firește, erau supuse periodic perfecționării. Cu alte cuvinte, cîte muzee atîtea sisteme, cîți muzeografi atîtea păreri și atîtea fișe de evidență. Au fost numărate în anul 1974 circa 200 tipuri diferite de „fișe de obiect”. Acțiunea de raționalizare a pus punct acestei stări de fapt, uniformizînd tipologia documentelor de evidență. În consecință, a fost pus în circulație un tip de suport informațional raționalizat, denumit „fișă analitică de evidență”, cu organizare diferită a cîmpurilor în funcție de specificitatea unui domeniu de evidență sau altul. Mai precis, au fost admise ca valabile pentru întreaga rețea de unități deținătoare de bunuri ce fac parte din patrimoniul cultural național, 15 tipuri de fișe analitice de evidență. Uniformizarea, tipizarea, generalizarea și-a avut rațiunea și și-au dovedit imediat avantajele. Trebuie să recunoaștem însă faptul, că un grad prea mare de generalizare — cum este, bunăoară, o anumită fișă, analitică de evidență „bună la toate”, poate duce la sărăcire informațională, ocolindu-se anumite particularități ale bunurilor. Ceea ce ne-am propus a fost de a nu sacrifica pe altarul generalizării, elementele specifice atît de bogate în informații inedite. În acest sens și, totodată, pentru o mai corectă și mai operativă utilizare și completare a fișelor analitice de evidență de către muzeografi, au fost redactate, într-o primă formă, „Instrucțiuni privind com-

pletarea fișelor analitice de evidență”. Aceste instrucțiuni sînt astăzi în curs de revizuire, completare, îmbunătățire, în virtutea experienței ce am cîpătat-o, a cererilor de informare exprimate și a cerințelor de organizare informațională modernă.

Acțiunea de raționalizare a documentelor de evidență a bunurilor din patrimoniul cultural național, odată încheiată, s-a trecut la organizarea sistemului de gestionare a acestor documente la diferitele niveluri de realizare a evidenței. Nu a fost vorba doar de organizarea fizică a depozitării fișelor analitice de evidență ci, în egală măsură, de organizare informațională.

Dacă la nivelul muzeului sau al oficiului județean pentru patrimoniul cultural național această acțiune nu este nici ușoară, dar nici insurmontabilă, la nivel central această organizare, pentru a se dovedi viabilă și operativă, s-a vădit a fi una dintre cele mai dificile. A fost greu pentru că la nivelul C.C.E.S. sînt centralizate fișe analitice de evidență ce provin din 40 de oficii județene pentru patrimoniul cultural național, în prezent, fiind deja depozitate peste 150.000 de documente de evidență. A fost greu pentru că sistemul de evidență centralizată a trebuit să fie conceput în așa fel încît să devină compatibil cu toate sistemele similare din rețea. A fost greu, de asemenea, pentru că sistemul evidenței centralizate a patrimoniului cultural național a trebuit să fie conceput compatibil și corelat cu sistemul de evidență a stării de conservare a bunurilor culturale, cu arhiva monumentelor istorice și de artă, cu fototeca etc. În sfîrșit, nu a fost ușor, intrucît sistemul nostru a avut de rezolvat nu numai probleme legate de depozitarea documentelor ci, în egală măsură, legate de înmagazinarea și regăsirea informațiilor din aceste documente. El a trebuit să fie proiectat în așa fel încît să se dovedească eficient sub multiple aspecte și, mai cu seamă, să se dovedească operativ în ceea ce privește regăsirea informațiilor pe care beneficiarul le solicită.

În acest sens, un prim pas în organizarea sistemului informațional al evidenței centralizate a fost ceea ce noi am numit „Metodologia de organizare a sistemului de evidență a patrimoniului cultural național”. Ce propune această metodologie? În primul rînd, organizarea, la diferitele niveluri de realizare a evidenței patrimoniului cultural național, a unui sistem unitar de depozitare și gestionare a documentelor de evidență. În al doilea rînd, se propune un sistem de clasificare funcțional al bunurilor culturale, pe domenii de evidență (arheologie, etnografie, artă etc.) și categorii, clase și tipuri de bunuri culturale. În al treilea rînd, metodologia organizării evidenței patrimoniului cultural național impune prelucrarea primară a datelor din fișele analitice de evidență pe baza indexării coordonate și realizarea unui sistem manual de înmagazinare și regăsire a datelor de tip uniterm pe domenii restrînse de evidență (arte decorative, costum popular, icoane etc.) constituînd, astfel, premisa unor prelucrări perfecționate ulterioare și o etapă obligatorie înaintea automatizării. În sfîrșit, în al patrulea rînd, metodologia de organizare a evidenței patrimoniului cultural național propune și oferă soluții în legătură cu elaborarea unor instrumente de lucru absolut utile în vederea indexării, ce se pot dovedi de

o mare importanță în etapa prelucrării automate a informațiilor. Este vorba de crearea unor vocabulare controlate și a unui tezaur de descriptori politematic al patrimoniului cultural național.

Așadar, un program vast, ce nu poate fi realizat de azi pe mine. Un asemenea program, cu respirație deloc birocratică, impune un efort și din partea cercetării. Este bine știut că nu se poate realiza un tezaur de descriptori fără cercetare, cum este tot atât de bine știut că o evidență științifică nu poate fi cu adevărat științifică fără a fi în posesia unor instrumente de lucru adecvate. La această consfătuire, sintem convingși, vom avea ocazia să ne dăm seama că evidența înseamnă în bună parte cercetare, și nu o cercetare de suprafață ci, una de adîncime, realizată cu mijloacele moderne puse la dispoziție de către semiotică, informatică, matematică etc. Cu alte cuvinte, cercetare și evidență sint două acțiuni distincte ci, mai curînd, de valențele uneia singure.

Realizarea instrumentelor de lucru, reînnoirea metodologiei de abordare a bunurilor culturale și evidența propriu-zisă a acestora sint activități științifice și de cercetare și nicidecum selavaj birocratic-administrativ cum țin încă să creadă unii dintre noi. Trecînd peste faptul că în domeniul asigurării condițiilor optime ale desfășurării activității de evidență sintem încă la început — ținem să subliniem chiar cu riscul de a ne repeta — că nici un pas nu va putea fi făcut în domeniul evidenței atîta timp cît nu ne vom decide să conferim acțiunii noastre statut de cercetare, fie doar și pentru astîmpărarea unui anumit orgoliu. Va trebui, pentru a merge mai departe, să ne decidem în mod serios să realizăm toate instrumentele necesare, de la bibliografii și clasificări și pînă la programe, codificări și modele matematice. În această direcție, se va dovedi prețioasă orice colaborare. Ne este prețios ajutorul secției pentru studiul sistemelor al Universității București, ne este prețios ajutorul oferit, cu atîta bunăvoință, de către unii specialiști în domeniul clasificării și realizării de vocabulare, cum ne sint prețioase, de asemenea, toate cercetările de tip formal, structuraliste, semiotice etc., care aduc un spor de precizie și autoritate acțiunii noastre. În acest sens, ne-am bucurat deja de o mină de ajutor.

Mă voi opri cu voia dumneavoastră, foarte pe scurt, asupra celei de a treia etape a organizării sistemului de evidență centralizat al patrimoniului cultural național. Este vorba de astă dată de o etapă superioară de organizare, și anume, de realizarea primilor pași în direcția automatizării sistemului de evidență a patrimoniului cultural național. În acest sens, conducerea C.C.E.S. ne-a oferit tot sprijinul, dîndu-ne posibilitatea de a încheia un contract cu Institutul central pentru conducere și informatică. Ne punem mari speranțe în realizarea obiectivelor acestui contract. Firește, vor trebui parcurse mai multe etape, „baza de date a patrimoniului cultural național” neputînd fi realizată decît treptat, modulată. Nu vom trece la prelucrarea dintr-odată, a tuturor informațiilor pe calculator ci, treptat, vom rezolva problemele fiecărui domeniu de evidență în parte. Sintem incredințați că, foarte curînd, ne vom putea dovedi eficiență, adică maximum de operativ, în furnizarea de

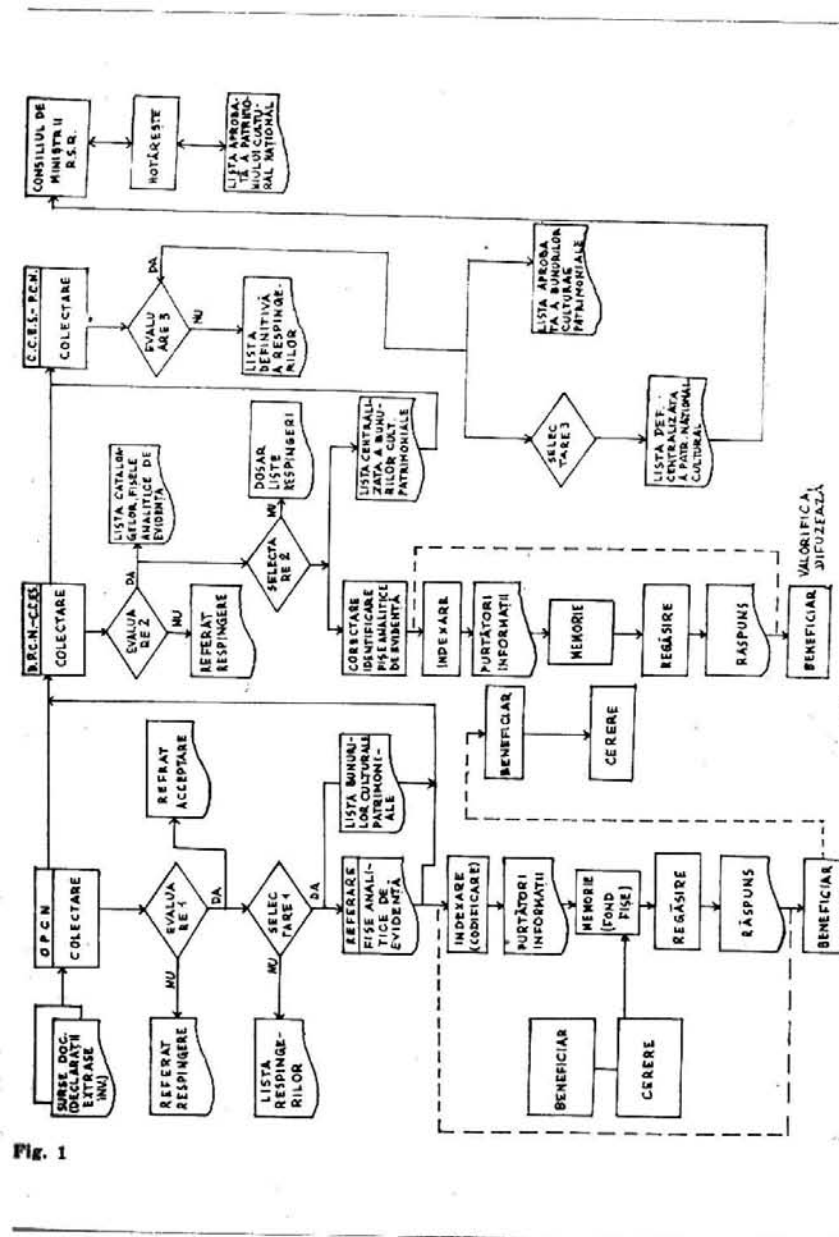


Fig. 1

răspunsuri la cererile conducerii și a altor beneficiari. Ne vom putea gândi, în sfârșit, la cercetări și aplicații efectuate cu ajutorul echipamentelor electronice de calcul, întrevăzând posibilitatea corelării automate a descriptorilor cu imaginea. Se vehiculează ideea creării unui centru de calcul al C.C.E.S. în care sistemul patrimoniului cultural național să ocupe un loc bine determinat. Pentru realizarea unui asemenea dezechilibrat vor fi necesare cadre de specialitate, analiști, programatori și un personal de operatori temeinic pregătiți. Poate, într-o primă etapă, vom putea apela la serviciile unui oficiu de calcul afectat nemijlocit evidenței patrimoniului cultural național. Nu este vorba de „science fiction“ în domeniul culturii, ci de angajarea, cu toată seriozitatea, pe calea eficienței, firește, în măsura în care și în cultură această noțiune își găsește acoperire.

Pentru a încheia cuvântul nostru, permiteți-mi să vă propun ca perspectivă, o a patra etapă de realizare a evidenței patrimoniului cultural. Personal, văd ușor realizabil un sistem de evidență al patrimoniului sud-est european; un sistem de evidență conceput în virtutea problemelor comune, în virtutea asemănarilor tipologice și structurale dintre patrimoniile culturale balcanice. Nu este vorba de a crea un suprasistem, o super-bancă de date centrală ci, de realizare a unei compatibilități reale între diferitele sisteme de evidență, între diferitele baze de date cu profil asemănător existente în țările din sud-estul Europei. Problematika și rezolvarea unui asemenea proiect este la îndemina noastră. Pentru o asemenea perspectivă merită, credem, să milităm.

Am trecut în revistă principalele noastre realizări în legătură cu organizarea evidenței centralizate a patrimoniului cultural național, punctând, totodată, câteva din cele ce dorim să realizăm în continuare. Aici, la Tulcea, vom avea ocazia să audiem pe colegii noștri din oficiile județene pentru patrimoniul cultural național, din muzee, și din alte instituții ce au sarcini și preocupări apropiate. Ceea ce dorim, cu această ocazie, este să stabilim relații, să aruncăm punți, să vedem în ce măsură realizările altora, ideile și propunerile lor, pot fi asimilate sau extrapolate spre perfecționarea sistemului de evidență a patrimoniului cultural național. Admirăm, și personal am susținut pe toți acei solitari care au încercat să pună la punct sisteme de înmagazinare și regăsire a datelor, cât de cât perfectionate, în muzeele în care lucrează. Asemenea acțiuni se impun încurajate în continuare. Este însă de dorit să ne punem cu toții de acord, pentru că o colaborare adevărată se măsoară, în primul rând, în grade de compatibilitate.

Noi nu putem rezolva singuri toate problemele ridicate de complexitatea evidenței patrimoniului cultural național. Avem nevoie, în egală măsură, de Institutul central pentru informatică și conducere (I.C.I.), de Secția pentru studiul sistemelor, de Institutul național pentru informare și documentare (I.N.I.D.), cum avem nevoie de experiența acumulată în domeniul prelucrării datelor și organizării informaționale la Direcția generală a arhivelor statului, la Biblioteca centrală de stat, la

Biblioteca Institutului de arte plastice „N. Grigorescu“ — cea mai mare bibliotecă de artă din țară. Întrezărim deja o colaborare cu secția pentru studiul sistemelor în folosul cercetării bunurilor de artă veche românească. De asemenea, o colaborare cu Direcția generală a arhivelor statului în sensul adoptării unor soluții deja testate ni se pare iminentă. Ne-ar fi prețioasă o colaborare cu Institutul național pentru informare și documentare în direcția pregătirii cadrelor și asigurării unei asistențe de specialitate. Colaborarea cu bibliotecile care au inițiat deja prelucrări informaționale se impune ca perspectivă absolut viabilă. Concertarea prin colaborare a tuturor realizărilor pe linia evidenței patrimoniului cultural național ne vor duce, desigur, cu mult mai ușor la atingerea scopului ce ni-l propunem. De aceea, ne simțim datori să stabilim relații, nu numai protocolare, dar și lucrative cu toate unitățile menționate mai sus. Va trebui, de asemenea, în deplină modestie, nu numai să ne afișăm realizările, ci să ne exprimăm doleanțele și să ne evaluăm carentele. S-a realizat enorm într-un timp foarte scurt. Și cu atât mai mult, aceste realizări au valoarea unui angajament.

Fiind unul dintre cei care au participat direct la realizarea prezentei întîlniri, aduc mulțumiri tuturor celor care s-au întrunit astăzi, aici de față, spre a ne sprijini.

#### STAGES IN THE ACHIEVEMENT OF THE EVIDENCE OF THE NATIONAL CULTURAL PATRIMONY

##### ABSTRACT

The stipulations of Law 63/1974 concerning the safeguarding of the National Cultural Patrimony gave the legal background for the activity of those who achieve today the centralized registration of the National Cultural Patrimony objects and also the various levels where this evidence is carried on, i.e. the museum, the National Cultural Patrimony County Offices and the Council of Socialist Education and Culture.

The author brings forward a short history of the stages in the achievement of registration system. He also presents prospects of future development of this activity. The author insists upon the following stages:

1. Rationalization of the registration documents and normalisation of scientific wording;
2. Drawing up of the unic methodology of the physical and informational organization of the registration documents.
3. Drawing up of several thesauri of descriptors for the scientific registration work useful both in coordinate indexing work and the further stage of the electronic data-processing.
4. Entering into an agreement with Computing Centres for designing of an informatic system of National Cultural Patrimony;
5. Designing of a cultural Balkanic data bank and an informatic network making use of teleprocessing;

Such a system can be achieved only through the participation of all the institutions interested in the National Cultural Patrimony evidence. For this reason the author makes an appeal to all the specialists for cooperation at the same time indicating the interdisciplinary character of the registration activity. Moreover an international cooperation is desirable.



## ÉTAPES EN VUE DE LA RÉALISATION DE L'INVENTAIRE GÉNÉRAL DU PATRIMOINE CULTUREL NATIONAL

### RESUME

Les dispositions de la Loi no. 63/1974 pour la protection du patrimoine culturel de notre pays indiquent clairement le chemin que doit parcourir une information concernant l'existence d'un bien culturel soit dans un musée, chez un collectionneur particulier, ou dans une église etc, afin d'être inscrite dans les évidences centralisées du patrimoine culturel au niveau du Conseil de la Culture et l'Education Socialiste. Ce qui n'est pas explicité dans le texte de la Loi no. 63/1974, n'étant d'ailleurs pas en sa compétence, c'est le mode dont ces évidences et ces inventaires doivent être organisés. L'auteur considère à juste raison que c'est aux spécialistes qu'incombe de trouver la solution de ces problèmes.

Afin de parfaire un inventaire général et un système informationnel asservi au patrimoine culturel national les principales étapes parcourues s'avèrent être les suivantes :

- la rationalisation et la normalisation des formulaires ;
- l'élaboration d'une méthodologie unitaire d'organisation du système et de la description des biens culturels ;
- l'élaboration des moyens terminologiques utiles, au cours d'une première étape à l'indexation et en dernier lieu, au traitement automatique ;
- l'élaboration d'un projet de système automatique en collaboration avec l'Institut Central pour l'Informatique ;
- la réalisation d'une banque de données asservie au patrimoine culturel balcanique visant certains domaines de recherches d'intérêt commun.

Un pareil système ne peut être réalisé qu'avec l'aide de tous les spécialistes qui travaillent effectivement à l'inventaire général de notre patrimoine culturel et qui font partie des instituts subordonnés au C.C.E.S. et plus spécialement aux Offices départementaux du patrimoine culturel.

Un esprit de collaboration entre toutes les institutions intéressées et une conception de pluridisciplinarité scientifique sont nécessaires afin de réussir une telle entreprise.

En dernier lieu l'auteur esquisse l'hypothèse d'une collaboration internationale dans ce domaine.